

**ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРИВОРІЗЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ФАКУЛЬТЕТ № 2
КАФЕДРА ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН ТА БЕЗПЕКИ
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЮРИДИЧНА КОМПАРАТИВІСТИКА

Галузь знань 08 «Право»
Спеціальність 081 «Право»
Освітній рівень другий (магістерський)
Освітньо-професійна програма Право
Шифр за ОПП: ОК 1.

Мова навчання: українська

Розробник:
ЗОЗУЛЯ Євген,
 професор кафедри, д.ю.н., професор

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри державно-правових дисциплін

Протокол № 1 від «05» вересня 2024 р.

Завідувач кафедри

Руслан МИХАЙЛОВ

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми ОПП «Право»

Гарант ОПП
 5 5 вересня 2024 року

Ганна УСТИНОВА-БОЙЧЕНКО

**Лист оновлення та перезатвердження
 робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача

1. ВСТУП

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Мова навчання:	українська	
Статус навчальної дисципліни:	обов'язкова	
Кількість кредитів:	3	
Загальна кількість годин:	90	
Модулів:	2	
Змістових модулів:	1	
Рік підготовки:	1-й	1-й
Семестр:	1-й	1-й
Лекції:	14 годин	6 годин
Семінарські:	16 годин	6 годин
Практичні:	-	-
Самостійна робота:	60 годин	74 години
Індивідуальні завдання (курсова робота):	не передбачено	
Підсумковий семестровий контроль:	залік	
Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить:	1:3	1:8

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни:

Мета: підготовка висококваліфікованих та конкурентоспроможних фахівців у сфері права, здатних розв'язувати задачі дослідницького характеру в окремих галузях права, які усвідомлюють сутність та соціальну значущість своєї професії і здатні діяти інноваційно, згідно з принципами людської та професійної гідності, справедливості, рівності, неупередженості, незалежності, співпереживання та дотримання високих етичних стандартів.

Завдання: оволодіння системою знань у галузі національного та міжнародного права, вивчення правової карти світу, розкриття генези виникнення правових систем світу, їх взаємовідносин, взаємний вплив історичній перспективі та сучасності. Визначення місця правової системи України в правовій карті світу та означення теоретичних основ її інтеграції до міжнародного права періоду глобалізації.

1.3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни:

Навчальна дисципліна є вихідною. Компетентності, сформовані під час її вивчення, в подальшому будуть використовуватися під час опанування таких навчальних дисциплін: «Міжнародне право та національні правові системи», «Міжнародні стандарти прав людини та їх охорона і захист у практиці Європейського суду з прав людини».

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ

Результати навчання дисципліни	Програмні результати навчання					РН 10	РН 12	РН 16	РН 19
	РН 1 (шифр програ много результ ату з ОПШ)	РН 2	РН 3	РН 7	РН 8				
Формування знань щодо історії становлення, предмету, принципів та методології юридичної компаративістики	+	+	+	+	+	+	+		+
Формування знань щодо змісту основних концептуальних теорій юридичної компаративістики, їх класифікації, основоположних характеристик та	+	+	+	+	+	+	+		+

особливостей правових систем світу									
Формування знань щодо основних напрямів, форм й тенденцій розвитку і взаємодії сучасних правових систем світу, аспектів співвідношення національного та міжнародного права.	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Формування умінь на підставі узагальнення інформації про різні правові системи світу, виявляти загальні тенденції розвитку та взаємовпливу національних правових систем та їх сімей	+	+	+	+	+	+	+		+
Формування умінь визначати шляхи та методи запровадження результатів порівняльно-правових досліджень у правову систему України	+	+	+	+	+	+	+	+	+

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	денна форма					Заочна форма					
	усього	у тому числі				усього	у тому числі				
		л	пс	лаб	інд		с.р.	л	пс	лаб	інд
1. Теоретико-методологічні засади юридичної компаративістики. Правові системи світу											
Тема 1. Юридична компаративістика історія становлення, предмет, методологія	12	2	2			8	13	2			11
Тема 2. Класифікація правових систем	12	2	2			8	15	2	2		11

сучасності												
Тема 3. Правові типи традиційного (релігійно-звичаєвого) права	12	2	2			8	13		2			11
Тема 4. Романо-германська правова сім'я	12	2	2			8	15	2	2			11
Тема 5. Англо-американська правова сім'я	12	2	2			8	11					11
Тема 6. Змішані правові системи.	12	2	2			8	11					11
Тема 7. Взаємодія сучасних правових систем. Співвідношення міжнародного права і внутрішнього права країн світу	18	2	4			12	12					12
Усього годин	90	14	16			60	90	6	6			78

4. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЮРИДИЧНОЇ КОМПАРАТИВІСТИКИ

Тема 1. Юридична компаративістика: історія становлення, предмет та методологія

Юридична компаративістика як особлива галузь правового знання. Етимологічне засвоєння «юридичної компаративістики». Застосування порівняльних досліджень в період античності та середньовіччя. Роль італійських, німецьких та французьких університетів XVIV–XVIII ст. у забезпеченні передумов становлення юридичної компаративістики. Загальні тенденції сучасних компаративістських досліджень. Концепції порівняльного правознавства.

Проблеми визначення статусу «юридична компаративістика». Дискусія про природу юридичної компаративістики: самостійна наука, метод пізнання права, допоміжна наукова дисципліна в рамках загальної теорії права.

Поняття і проблема визначення навчальної дисципліни юридична компаративістика. Різноманітність підходів до його визначення. Зміст навчальної дисципліни юридична компаративістика. Об'єкт навчальної дисципліни юридична компаративістика. Співвідношення предмета й об'єкта навчальної дисципліни юридична компаративістика.

Принципи юридичної компаративістики. Їх особливості і види. Принцип порівняння правових явищ, інститутів і установ. Повне й обмежене (часткове) порівняння. Внутрішньотипове і міжтипове порівняння. Проведення порівняльно-правових досліджень на мікро- і макрорівнях. Особливості «синхронного» і «бінарного» порівняльного аналізу правових явищ, інститутів і установ.

Тема 2. Класифікація правових систем сучасності

Поняття правової системи як елемента суспільної системи. Правова система: поняття, ознаки, структура. Характеристика елементів національної правової системи. Ознаки національної правової системи. Співвідношення категорій «національна правова система» і «система права». Багатоманітність визначень поняття «національна правова система». Аналіз різноманіття загальнотеоретичних визначень структури національної правової системи. Методологічне значення правової системи. Методика дослідження національних правових систем.

Множинність правових систем. Необхідність класифікації правових систем. Правова сім'я. Сутність категорії «правова сім'я». Проблема критеріїв класифікації правових систем. Класифікація національних правових систем у правові сім'ї згідно з французькою школою юридичної компаративістики. Підходи німецьких компаративістів до об'єднання національних правових систем в «правові кола». Джерела (форми) права як юридична категорія і критерій формування правових сімей. Ієрархія джерел права в різних правових сім'ях. Співвідношення звичаю і права в різних правових сім'ях. Роль законодавства як джерела права правових сімей.

Тема 3. Правові типи традиційного (релігійно-звичаєвого) права

Традиційне право: історія виникнення, становлення та розвитку. Основні риси традиційного права.

Історичні мови, джерела та структура мусульманського права. Концепція держави. Концепція прав людини.

Індуське право. Індуська доктрина, джерела та особливості юридичної діяльності. Сучасний стан індуського права.

Китайське право: доктрина, структура, джерела і розвиток після другої світової війни.

Іудейське(єврейське) право. Джерела.

Канонічне (церковне) право. Виникнення та розвиток. Вплив канонічного права на розвиток сучасних правових систем Заходу.

Тема 4. Романо-германська правова сім'я

Поняття та характеристика романо-германської правової сім'ї. Етапи становлення і розвитку романо-германської правової сім'ї. Історичні умови формування і розвитку романо-германського права. Соціально-економічні та культурні передумови виникнення романо-германської правової сім'ї.

Значення рецепції римського права у формуванні романо-германського права. Географія поширення романо-германської правової сім'ї. Особливості романо-германського права.

Джерела романо-германського права: закон, підзаконний акт, правовий звичай, судова практика, рішення конституційного суду, загальні принципи права, правова доктрина.

Структура романо-германського права: публічне право і приватне право. Галузева класифікація структури романо-германського права.

Загальнотеоретична характеристика романської та германської правової підсистеми. Романська група: правові системи Франції, Італії, Іспанії, Бельгії, Люксембургу, Голландії. Французьке право – модель французької правової групи. Германська група: правові системи ФРН, Австрії, Швейцарії та інші. Право ФРН – модель німецької правової групи. Ідентифікаційні ознаки правової системи України з романо-германським типом права.

Судова система в романо-германській правовій сім'ї. Особливості судової системи романо-германської правової сім'ї.

Тема 5. Англо-американська правова сім'я

Загальна характеристика англо-американської правової сім'ї. Особливості англо-американської правової сім'ї. Основні етапи розвитку англійської правової системи. Виникнення та реформування загального права. Загальне право: поняття та особливості. Право справедливості та його співвідношення із загальним правом.

Поняття та види джерел англо-американського права. Прецедент як джерело права в сім'ї англо-американського права. Закон як джерело права в сім'ї англо-американського права. Делеговане законодавство, сім'ї англо-американського права. Звичай в англо-американському праві. Інші джерела англо-американського права.

Формування правової системи США. Сучасна правова система США. Сучасна правова система Співдружності Націй.

Тема 6. Змішані правові системи

Поняття і ознаки змішаної правової сім'ї. Загальна характеристика скандинавської правової сім'ї. Історія розвитку скандинавської правової сім'ї. Загальна характеристика джерел скандинавського права

Загальна характеристика латиноамериканської правової сім'ї. Історія розвитку латиноамериканської правової сім'ї. Загальна характеристика джерел права латиноамериканських країн.

Поняття і ознаки змішаної правової системи. Загальна характеристика правових систем Ізраїлю та ПАР.

Тема 7. Взаємодія сучасних правових систем. Співвідношення міжнародного права і внутрішнього права країн світу.

Напрями, форми і тенденції розвитку і взаємодії сучасних правових систем світу. Специфічні ознаки міждержавних та наднаціональних правових систем. Проблеми співвідношення міжнародного і внутрішнього права: загальна характеристика. Шляхи та методи запровадження результатів порівняльно-правових досліджень у правову систему України. Проблеми інтеграції правової системи України у європейський правовий простір.

5. ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

5.1. Методи навчання

Під час проведення навчальних занять можуть застосовуватися такі методи:

- словесні методи навчання;
- наочні методи навчання;
- практичні методи навчання;
- проблемно-пошукові методи навчання;
- активні методи навчання.

5.2. Порядок оцінювання результатів навчання

5.2.1. Поточне оцінювання знань Здобувачів на денній та заочній формах здобуття вищої освіти в Університеті здійснюється за 4-бальною системою, де 5 балів відповідає оцінці «відмінно», 4 бали відповідає оцінці «добре», 3 бали відповідає оцінці «задовільно», 0 балів відповідає оцінці «незадовільно».

5.2.2. Підсумкове/семестрове оцінювання знань Здобувачів за результатами вивчення освітніх компонент на денній та заочній формах здобуття вищої освіти в Університеті здійснюється за 100-бальною уніфікованою системою, яка поширюється на всі навчальні дисципліни незалежно від обсягу та тривалості викладання. Розподіл балів за формами організації освітнього процесу наведений в таблиці (див. Таблицю 1).

Таблиця 1. Розподіл балів за формами організації освітнього процесу.

Денна форма	Заочна форма
Аудиторна робота – 40 балів	Аудиторна робота – 20 балів
Самостійна робота – 20 балів	Самостійна робота – 40 балів
Екзамен – 40 балів	Екзамен – 40 балів
Усього за навчальну дисципліну – 100 балів	Усього за навчальну дисципліну – 100 балів

5.2.3. Для денної форми навчання поточна успішність (кількість балів) Здобувачів за аудиторну роботу (на семінарських та практичних заняттях) визначається за такою формулою:

$$AP = \frac{\text{сума всіх отриманих оцінок за аудиторну роботу}}{\text{кількість аудиторних занять за семестр за аудиторну роботу}} * 8 =$$

Коефіцієнт максимально можливого балу за аудиторну роботу, який для денної форми навчання складає 8, визначається шляхом ділення максимального балу за аудиторну роботу на максимально можливу оцінку (40/5=8).

Розподіл 20 балів за самостійну роботу визначається рішенням кафедри з урахуванням змісту запропонованих у методичних рекомендаціях завдань на її виконання.

5.2.4. Для заочної форми навчання поточна успішність (кількість балів) Здобувачів за аудиторну роботу (на семінарських та практичних заняттях) визначається за такою формулою:

$$AP = \frac{\text{сума всіх отриманих оцінок за аудиторну роботу}}{\text{кількість аудиторних занять за семестр за аудиторну роботу}} * 4 =$$

Коефіцієнт максимально можливого балу за аудиторну роботу, який для заочної форми навчання складає 4, визначається шляхом ділення максимального балу за аудиторну роботу на максимально можливу оцінку (20/5=4).

Розподіл 40 балів за самостійну роботу визначається рішенням кафедри з урахуванням змісту запропонованих у методичних рекомендаціях завдань на її виконання.

5.2.5. **Підсумковий контроль – залік** складається Здобувачами в обов'язковому порядку.

– 36-40 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти вільно володіє навчальним матеріалом, надав/надала повну, вичерпну відповідь на поставлене запитання, з посиланням на чинні нормативно-правові акти (або правильно відповів/відповіла на 90-100% тестових завдань). Максимальна кількість балів може бути знижена, якщо під час відповіді здобувач/здобувачка вищої освіти не зробив/зробила посилання на чинні нормативно-правові акти чи допустив/допустила незначні помилки.

– 28-35 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє достатнім обсягом навчального матеріалу, надав/надала відповідь на питання але

допустив/допустила помилки, що впливають на загальний висновок (або правильно відповів/відповіла на 70-89% тестових завдань);

– 20-27 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє навчальним матеріалом поверхово і фрагментарно на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу чи допускає значні помилки, які приводять до викривлення інформації (або правильно відповів/відповіла на 50-69% тестових завдань);

– 0-19 балів – здобувач/здобувачка вищої освіти не може виконати завдання, не володіє навчальним матеріалом, відмовляється відповідати на запитання або робить принципові помилки, які викривлюють усе рішення (або правильно відповів/відповіла менше ніж на 50% тестових завдань).

Для визначення ступеня засвоєння навчального матеріалу та подальшого його оцінювання на семінарському занятті слід врахувати певні рівні знань:

1. Теоретична відповідь

- оцінка 5 «відмінно» – здобувач/здобувачка вищої освіти вільно володіє навчальним матеріалом, опрацювавши основну та додаткову літературу, аргументовано висловлює свої думки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань у самостійній роботі;

- оцінка 4 «добре» добрий рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний/здатна його аналізувати, але не має достатніх знань для формулювання висновків, поєднання теоретичних знань із практичними прикладами;

- оцінка 3 «задовільно» задовільний рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти володіє навчальним матеріалом поверхово і фрагментарно на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу;

- оцінка 0 «незадовільно» незадовільний рівень – здобувач/здобувачка вищої освіти не володіє навчальним матеріалом, відмовляється відповідати на запитання.

2. Тест: правильне вирішення тесту оцінюється в 1 бал.

3. Реферативне повідомлення – оцінюється в 5 балів:

- 1 бал – належне оформлення реферативного повідомлення;

- 1 бал – глибока проробка теми (наявність достатньої кількості літературних джерел, наявність ґрунтовних висновків);

- 1 бал - теоретична обґрунтованість теми, визначення її актуальності, мети, завдань, чітко розроблений науковий апарат;

- 2 бали - грамотна і аргументована презентація реферату.

Кожну оцінку викладач повинен аргументовано мотивувати.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Пояснення
90-100	Відмінно	A	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані лише з незначною кількістю помилок.
82-89	Добре	B	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані вище середнього рівня з кількома помилками.
75-81		C	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані вірно з певною кількістю суттєвих помилок.
67-74	Задовільно	D	Кредит зараховано. Контрольні заходи виконані непогано, але зі значною кількістю недоліків.
60-66		E	Кредит зараховано. Виконання контрольних заходів задовольняє мінімальним критеріям.
35-59	Незадовільно	FX	Кредит не зараховано. Здобувачу освітнього рівня «Бакалавр» надається можливість скласти оговорені контрольні заходи для поліпшення підсумкової оцінки
1-34		F	Кредит не зараховано. Здобувач освітнього рівня «Бакалавр» повинен повторно освоювати навчальний матеріал дисципліни (модуля).

5.3. Методичне забезпечення

1. Робоча програма дисципліни.
2. Плани семінарських занять.
3. Методичні рекомендації та завдання до самостійної роботи.
4. Лекції з дисципліни «Юридична компаративістика».
5. Засоби діагностики знань.

6. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базові

1. Юридична компаративістика : навчальний посібник / Є. В. Зозуля, О. С. Туренко, І. В. Іванов. Київ : Алерта, 2023. 304 с.
2. Бігняк О.В. Порівняльне правознавство: навч.-метод. посіб. : Фенікс,

2021. 80 с.

3. Жаровська І. М., Канцір В. С. Юридична компаративістика : навч. посіб. Львів : Львів. комерц. акад., 2015. 195 с.

4. Юридична компаративістика : навч. посіб. / А.М. Кучук, Ю.С. Завгородня. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 112 с.

5. Порівняльне правознавство: підручник за заг. ред. О.В. Петришина Х.: Право, 2012. 272 с.

6. Порівняльне правознавство у таблицях : навч. посіб. для юрид. ф-тів та закл. вищ. освіти / авт.-уклад.: О. В. Петришин, О. В. Зінченко, Д. В. Лук'янов. 4-те вид., змін. Харків : Право, 2021. 164 с.

7. Навчально-методичний посібник з навчальної дисципліни «Порівняльне правознавство» для студентів-магістрів за напрямом підготовки «Право» / Уклад.: Д.В.Лук'янов, Є.А. Гетьман, О.С. Гиляка, О.В. Зінченко. Х.: Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого, 2021. 53 с.

8. Шемшученко Ю.С. Правові системи сучасності : навч. посіб. для магіст. права.К. : Юридична думка, 2012. 492 с.

Додаткові

1. Бойко І. С., Бабін Б. В. Порівняльне правознавство: навч. посіб. / Одес. нац. мор. акад. О.: Фенікс, 2011. 151 с.

2. Варга Ч. Правові традиції? У пошуках правових сімей і культур: Відкрита лекція / Переклад О.В. Ткаченка; за наук. ред. О.В. Кресіна. Київ-Львів: ЗУКЦ, 2012. 24 с.

3. Дамирли М.А. Сравнительное правоведение в поисках собственной идентичности: Открытая лекция. Киев-Львов: ЗУКЦ, 2012. 24 с.

4. Закіров М. Б., Закірова С. Г. Юридична компаративістика : навч.-методич. посіб. Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2012. 208 с.

5. Історія порівняльного правознавства як сфера наукових досліджень: Збірник наукових праць / За ред.. О.В. Кресіна, І.М. Ситара; упор. О.В. Кресін. Київ; Львів: Ліга-прес, 2015. 412 с.

6. Курс порівняльного трудового права: підручник / М.І. Іншин, А.Р. Мацюк, А.М. Соцький, В.І. Щербина; за ред. А.Р. Мацюка. Х.: НікаНова, 2011. 980 с.

7. Порівняльне правознавство : підручник / С. П. Погребняк та ін. ; за заг. ред. О. В. Петришина ; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Х. : Право, 2012. 271 с.

8. Правові системи сучасності : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. за ред. Ю. С. Шемшученка ; Нац. акад. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. К. : Юридична думка, 2012. 490 с.

9. Ситар І. М. Загальнотеоретична характеристика англо-американської правової сім'ї та право Британської співдружності (BritishCommonwealth) : навч. посіб. Львів. держ. ун-т внутр. справ. Л. : Західно-український консалтинг центр, 2012. 259 с.

10. Скакун О.Ф. «Загальне порівняльне правознавство» як навчальна дисципліна: досвід і перспективи в Україні: Відкрита лекція. Київ: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, Прикарпатський юридичний інститут Львівського державного університету внутрішніх справ, Видавництво «Логос», 2010. 20 с.

11. Тихомиров О.Д. Порівняльно-правові дослідження: проблеми визначення компаративної природи, наукознавчого осмислення та систематизації: Відкрита лекція. Київ-Львів: ЗУКЦ, 2012. 52 с.

Нормативно-правові акти

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії ВРУ 28 червня 1996 року. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. Ст.141.

2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 р. Ратифікований Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148-VIII від 19 жовтня 1973 р. <http://zakon.rada.gov.ua>.

3. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. Прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 р. Ратифікований Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148-VIII від 19 жовтня 1973 р.

Інформаційні ресурси

1. Інформаційно-телекомунікаційна система «МІА:Освіта». URL: <https://osvita.dnuvs.ukr.education/md/course/view.php?id=349>
2. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/>
3. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/>
4. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: <https://www.president.gov.ua/>
5. Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України. URL: <https://mvs.gov.ua/>
6. Офіційний сайт Національної поліції України. URL: <https://www.npu.gov.ua/>